№ 7

(פערטער יאָרגאַנג)

פרייז **10** גראָשן

BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

נאַציאָנאַל געזעלשאַפטלעך וואָכנבלאַט פאַר ביאַלע-פּאָדל. און אומגעגנט.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:

מאָנאַטלעך	40 גראָשן
פערטל-יערלעך	1.20 זל.
אויסער ביאַלע מאָנאַטלעך	1 זל.
פאַר אַ קוואַרטל	2 זל.

אַנאָנסן-פּרייז:

פאַר אַ וואָרט טעקסט 10 גראָשן

פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן און אָפענע בריוו איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

די צייטונג טראָגט נישט קיין געזעלשאַפטס-כאַראַקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT"
Biała-Podl., Grabanowska 39.
Konto rozrach. № 1.
Skrz. poczt. 26.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פּ׳ תצוה תרצ״ז, 19 פעברואַר

Biała-Podlaska, dnia 19 lutego 1937 r.

די גאַנצע ביאַלער געזעלשאַפט גרייט זיך צום
XI-טן טראַדיציאָנעלן
פּורים-מאַסקן-באַל
פון „טאָז"
וועלכער וועט פאָרקומען **שבת, דעם 27-טן פעברואַר ד. י.**
אין די פאַרגרעסערטע זאַלן פון קינאָ **„אַלבאַ"**.
— (די הכנסה איז באַשטימט אויף דער זומער קאָלאָניע פון „טאָז"). —

מוטער!
גרייט דיין קינד צום טראַדיציאָנעלן
פּורים-קינדער-באַל
פון „טאָז"
וועלכער קומט פאָר **דאָנערשטאָג** (פּורים) דעם **25-טן** פעברואַר ד. י.
אין די שיינע זאַלן פון **„בירגער-קלוב"**. איינטריט 50 גראָשן.
(די הכנסה איז באַשטימט אויף דער באַשפּייזונגס-אַקציע פון „טאָז").

אונזער ליבן זון און ברודער **קלמן יצחק** צו זיין חתונה מיט **מירקע שאַמשענאָוויטש** אַ האַרציקן מז״ט און אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן ווינטשן
עלטערן, שוועסטער און ברידער פינקלשטיין.

צו דער חתונה פון אונזער ליב איייניקל און פלימעניק
קלמן יצחק
ווינטשן מיר זיי אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן די עלטערן — אַ סך נחת
באָבע, זיידע און פלימעניקעס מאַן.

קלמן יצחק!
צו דיין חתונה — אונזערע האַרציקסטע ווינטשן
אהרן גאָלדוואַסער.
יעקב שוואַרצבערג.

צו דער חתונה פון אונזער חבר
יצחק פינקלשטיין מיט פּרל, מירקע שאַמשענאָוויטש
ווינטשן מיר פיל גליק די עלטערן אַ סך נחת
אברהם און זיסקינד.

צו דער חתונה פון קלמן יצחק פינקלשטיין מיט פּרל׳ מירקע שאַמשענאָוויטש פיל גליק און צופרידנהייט
רייצע, יצחק און משהלע עקשטיין.

צו דער חתונה פון קלמן יצחק פינקלשטיין מיט פּ־ל׳ שאַמשענאָוויטש
אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן די עלטערן — פיל נחת
אהרן ראָזענפעלד און פרוי.
פאַמיליע טשאַרנע.

קלמן יצקק!
צו דיין חתונה מיט פּרל׳ שאַמשענאָוויטש — פיל גליק!
נח ראַדזינעק, אברהם האָפּער.

צו דער חתונה פון ק. י. פינקלשטיין
מיט פּרל׳ שאַמשענאָוויטש
אַ הערצלעכן מזל-טוב די עלטערן —
נחת ווינטשט
אברהם האָפּער און פאַמיליע.

צו דער חתונה פון קלמן יצחק
פינקלשטיין מיט דער כּרל׳ מירקע
שאַמשענאָוויטש
ווונשט אַ גליקלעכע צוקונפט
שמואל׳קע שוואַרץ און פרוי.

אונזער טייערסטן פריינט יצחק פינקעלשטיין צו זיין החתונה מיט פּרל׳ שאַמשענאָוויטש ווינטשן פיל גליק און צופרידנהייט די עלטערן, — פיל נחת
שפּרינצע, יונה, ישראל, קעלע
ליבערמאַן.

צו דער חתונה פון ק. י. פינקלשטיין מיט פּרל׳ שאַמשענאָוויטש ווינטשט אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן די עלטערן — נחת ווינטשט
פאַמיליע עלזאָן (לאָשיק).

אונזער גוטע פריינט פרוי און ה׳ ש. קאָהן אין פּאַריז!
צו דער בר-מצוה-פייערונג פון זיין זון **דוד**
אונזערע האַרציקסטע גליקווינטשן
פאַמיליעס: בעריש און נתן באָרענשטיין.
גליקע און ירחמיאל ליכטענבוים.
פּערל און אברהם בראַנדוויימאַן.

אונזער לאַנג-יאָריקן גיטן פריינט שמואל קאָהן און פרוי!
צו זייער שמחה — האַרציקע ברכות
דעריצט אים אַלס נאַציאָנאַלן און ווירדיקן ייד
י. א. ראָזענבוים.
י. אַגרעס.
ד. קאַנטאָר.

אונזער ליבער קוזינקע מלכהלע טאָרענהיים צו דער פאַרלאָבונג מיט ה׳ דוד ריבאַק — פיל גליק און צופרידנהייט ווינטשן
פאַמיליעס: בידערמאַן,
נאָוואָמינסקי (וואַרשע),
גרינבערג, (וולאָדאַווע).

אונזער האַרציקסטע גליקווונטשן דיר מלכהלע צו דיינע תנאים מיט ה׳ דוד ריבאַק. די מוטער — אַ סך נחת
הנא רייך און פאַמיליע.

מלכהלע!
צו די תנאים דיינע ווינטשן מיר דיר פיל גליק און אייביקע צופרידנהייט
עלקע ליבמאַן, שוועסטערין יוד.

צום קומען פון אונזער ברודער בעריש באָרנשטיין — אַ האַרציקן
ברוך הבא!
שוועסטער בראַנדווימאַן,
ברודער באָרנשטיין,
פאַמיליע ליכטענבוים.

צו דער חתונה פון אונזער קוזינקע און פריינדין צפורה קליגער מיט ה׳ אברהם אייזענשטיין אין תל-אביב שיקן מיר זיי אונזערע האַרציקע גליקווינטשן, די עלטערן — פיל נחת
פאַמיליע גאָלדשמידט.
ברכה גרינבערג.

ברוך הבא!
צום קומען פון ה׳ בעריש באָרנשטיין קיין ביאַלע
שמאי מאַנדלבוים.

קלמן יצחק!
צו דיין חתונה — אונזערע ווונטשן
לאה, אברהם און צבי.

צו דער חתונה פון אונזער קוזינקע צפורה קליגער (אין תל-אביב) ווינטשן מיר אַ צופרידן צוזאַמענלעבן, פיל גליק די שוועסטער און שוואָגער, מומע און פעטער פיל נחת פאַמיליעס
אַדלערשטיין, דובעצקאַ.

קלמן יצחק ווי אויך פּרל׳ שאַמשענאָוויטש!
נעמט אָן אויך מיינע ווונטשן
מינדל נאָרטמאַן.

מיין ברידער און שוואָגער!
צו דער חתונה פון זייער טאָכטער
צפורה אין תל-אביב
ווינטשן זיי פיל גליק
הערשל קליגער אין פאַמיליע.

ציפה ומרדכי קליגער בתל אביב!
קחו נא גם כן את ברכתנו ברכת מז״ט לשמחת כלולת בתכם צפורה את אברהם וזכו לבנות ביתם ברוב אושר ועושר
אסתר, מלכה, וואָלף שקלאַרוש וב״ב
(לאָמאַז)

אַכטונג קינדער, יוגנט און עלטערן!
שבת דעם 20-טן פעברואַר 6 אָוונט קומט פאָר אין די לאָקאַלן פון בירגער-קלוב
אַ גראַנדיעזע פאָרשטעלונג
איינגעאָרדנט דורך דער נ. מ. שולע.
דער פּראָגראַם איז אינהאַלטסרייך און אינטערעסאַנט פאַר אַלעמען.
קומט מאַסנווייז! איינטריט פאַר פרייוויליקן אָפּצאָל

ווו וויילן מיר זיך?
נאָכן גרויסן דערפאָלג פון „ערשטן סעזאָן דאַנסינג" וועלכער האָט איבערגעשטיגן אַלע דערוואַרטונגען, אָרדנט די „וואַרשעווער-קאַוויאַרניע" איין
אַן אָוונט
מיט אַ ברייטערן פּראָגראַם פּאַרנעם.
אין פּראָגראַם גייען אַריין:
אויסער טענץ, גוטע מוזיק און אַנדערע פאַרוויילונגען אַ יידישן פאַקסטראָט א. נ. „אַלע אינאיינעם" באַאַרבעט דורך דעם אָרקעסטער-לייטער ה׳ בלאַנקלעדער.
אַ סענסאַציאָנעלער מאָנאָלאָג אָנגעשריבן דורך ה׳ ש. בלאַנקלעדער א. נ. „אַזוי ליב האָבן קענען נאָר פרויען" אויסגעפירט דורך X.
אַלע ווילן זיך דערפרייען אין דער „וואַרשעווער-קאַוויאַרניע"
(ביי האַנדלאַרוש).

שרה ריבה און מאיר אַראָנאָוויטש!
צום געבורט פון אייער זונעלע אונזערע האַרציקסטע גליקווונטשן
אברהם האָפּער.
נתן גרינבערג.

דערקלערונג

מיטוואָך דעם 10 פעברואַר האָט ה׳ מאיר זינגער גענומען ביי מיר 180 זל. צו דערליידיקן אין מאָנאָפּאָל. שפּעטער האָט מיר דער מאָנאָפּאָל געמאָלדן, אַז ער האָט נאָר דערהאַלטן 162 זל. בין איך גלייך אַוועק צום ה׳ זינגער האָט ער מיר געזאָגט, אַז ער האָט נישט אַראָפּגענומען. האָב איך אים גערופן צו ב״ד האָט ער געזאָגט, אַז די ב״ב פון מאָנאָפּאָל האָבן אַראָפּגענומען. נאָר קענענדיק די ב״ב פון מאָנאָפּאָל פאַר ערלעכע לייט, האָב איך אים שוין נישט געוואָלט גלויבן אַפילו מיט אַ קבלה.

האָב איך אים באַפוילן, אויב ער וועט מיר נישט ענטפערן וועל איך אים איבערגעבן אין געריכט. האָט ער מיר געשיקט 10 זל. די איבעריקע 8 זל. מיט קאָסטן אויב ער וועט מיר נישט ענטפערן אין פאַרלויף פון אַכט טעג, גיב איך איבער אין געריכט.

וואָלף מאַלינא.

ביאַלאַ-פּאָדל., 17.II.37.

אויפפאָדערונג

איך פאָדער אויף דעם ה׳ בעריש פישמאַן, דאָס ער זאָל מיר אין פאַרלויף פון דריי (3) טעג אויפגעבן דעם נאָמען פון פערזאָן, וועלכער זאָל אים האָבן כלומרשט אינפאָרמירט, דאָס איך האָב אונטערגעשריבן די מסירה צום סטאַראָסטע וועגן דו גמינע-וואַלן אין נאָמען פון סוחרים-פאַריין. אין קעגנפאַל וועל איך זיין געצוווּנגען די זאַך איבערצוגעבן אין געריכט.

לייב ליפּיעץ.

ביאַלאַ-פּאָדל., 19.II.37.

אויפקלערונג

איינער אַ באַגלויבטווירדיקער פערזאָן פון דער חברי חיטים האָט זיך צו אונז געמאָלדן און אויפגעקלערט דעם איינגעגאַנגענעם „אינצידענט" מיט די יורשים פון פאַרשטאָרבענעם גאָלדשטיין.

לויט אים איז מען גאָר ביי די חיטים נישט געווען און קיינער האָט זיך צו זיי נישט געוואַנדן וועגן נייען תכריכים. סאיז אַזוי אַרום נישט אמת, אַז די חברה האָט געוואָלט 150 זל. פאַר נייען סאיז צו קיין רייד וועגן געלט נישט געקומען.

די חברה קריגן זיך צווישן זיך נישט אַרום און קיינער וואַרפט נישט די שולד אויפן צווייטן, ווייל סאיז קיין שולד דאָ בכלל נישטאָ. סקען זיין, אַז איינער וואָלט יאָ וועלן סזאָל זיין צווישן זיי אַ קריג (ווייל ווי צוויי קריגן זיך געניסט דער דריטער), אָבער דערצן איז עס נישט געקומען.

אַן עפנטלעכער דאַנק

נאָכן גרויסן דערפאָלג פון לעצטן אָוונט (ערשטער סעזאָן-דאַנסינג) געפין איך פאַר מיין חוב אויסצודריקן אַ דאַנק דעם לייטער פון אָרקעסטער. פאַקטישן אָרגאַניזאַטאָר און אויספירער פון אָוונט ה׳ ש. בלאַנקלעדער, פאַר זיין גלענצנד דורכגעפירטע אימפּרעזע און ספּעציעל פאַר די נייע קאָמפּאָזיציעס, וועלכער ער האָט אַזוי מוסטערהאַפט אויסגעפירט.

מיט אַכטונג
ב. סאַנדלאַרוש.

שוין ווידער אַ „ווינער" פילם

די קינאָ-דירעקציעס האָבן זיך ווייזט אויס פאַרנומען אונז אויסצולערנען... דייטש, זיי דעמאָנסטרירן כסדר פילמען פון דער „ווינער" פּראָדוקציע. אין פאַרלויף פון דריי וואָכן דעמאָנסטרירן זיי שוין דעם דריטן פילם אין דער דייטשער שפּראַך.

סאיז ווייזט אויס אַ מאַנגל אין: אַמעריקאַנישע, פראַנצויזישע, ענגלישע, פּוילישע און אַנדערע פילמען נאָר — „ווינער" זענען דאָ.

עפענען דעם שפּיטאָל!

מיר דאַרפן זיין [illegible] זענען דאַנקבאַר דעם ה' סטאַראָסטע פאַר זיין אויפקלערן אונז, ווי אַזוי מ'האַלט מיט דער באַשטעטיקונג און פונקציאָנירונג פון די נייע קהלה-אָרגאַנען.

די און נאָך אַן אויטאָריטאַטיווע דערקלערונג גיבן אונז אַן אָריענטאַציע מעגלעכקייט ווי אַזוי צו פירן אונזער קאַמף, דאָס די קהלה זאָל בלייבן ביי איר וועלטלעך-געזעלשאַפטלעכן כאַראַקטער, ווי אַזוי נישט צו דערלאָזן, אַז די קהלה זאָל ווערן עפּעס אַ ענין פאַרן גערער שטיבל אָדער פאַר די גמילות-חסד-בעלי-בתים. אין בעסטן פאַל פאַר ביידע צוזאַמען.

•

נאָכמער דאַרפן מיר דאַנקען דעם ה' סטאַראָסטע פאַרן אויפקלערן אונז ווי אַזוי טהאַלט מיטן יידישן שפּיטאָל.

פון די קורצע פאַר ווערטער: „כהאָב געדאַרפט דערצו האָבן אַ בודושעט פון 20.000 זל. און כהאָב אים נישט" ווייסן מיר, דאָס ווען די סומע וועט יאָ זיין, וועט דער יידישער שפּיטאָל אויפצוערן צו זיין — אַ יידישער.

*

קלאָר און איינפאַך געזאָגט: דער שפּיטאָל פונקציאָנירט נישט, דער שפּיטאָל-פּערסאָנאַל הונגערט, סאיז נויטיק אין ביאַלע אַן אָפּטיילונג פאַר אָנשטעקנדע קראַנקע, אַ שפּיטאָל-בנין איז דאָ, אַ פּערסאָנאַל אפשר אויך די ערשטע עטלעכע מאָנאַטן אויך (ביז מען פאַרבייטן זיי מיט קריסטלעכע אָנגעשטעלטע) און אַלץ וואָלט געווען גוט ווען—סאָל זיין 20.000 זל. נאָך קלאָרער גערעדט הייסט עס, דאָס מיר האָבן נאָך דעם יידישן שפּיטאָל בלויז אַדאַנק דעם, ווייל סאיז קיין געלט נישט געווען. דאָס דאַרפן זיך קלאָר מאַכן די אַלע, וועלכע שטייען ביים רודער פון אונזער געזעלשאַפטלעכן לעבן, און אַלעם ערשטן די ה"ה וואָס זיצן אין דער קהלה אַלס דאָזאָרעס.

•

אויך נישט אַלע „קהלה מענטשן" דאַרפן זיך עס קלאָר מאַכן, פאַר עטלעכע פון זיי, פאַר די, וועלכע ווילן אַלץ אונטערברענגען, פאַר די וועלכע ווילן צושטערן אַלץ דערפאַר, ווייל זיי האָבן נאָך נישט (און לאָמיר האָפן דאָס זיי וועלן זי קיינמאָל נישט האָבן) די מאַכט דאָרט, איז שוין קלאָר, אַז מען דאַרף נישט קיין יידישן שפּיטאָל. פאַר זיי וואָלט גוט געווען ווען מען מאַכט דאָרט אַ מושב-זקנים מיט אַ מנין צום דאַווענען, (ווי סהאָט געזאָגט דער פאַר-מלחמה דאָזאָר פון דער יאַנאָווער גאַס).

זיי וואָלט געווען שטאַרק צום האַרצן ווען דער שפּיטאָל ווערט צונענומען פון יידישע הענט, מען וואָלט אַזוי אַרום קיין עטאַט, אפשר בכלל נישט געדאַרפט און די גרויסע גבירים, פּראָצענטניקעס, הייזער-באַזיצער וואָלטן די קאַרגע פאַר זלאָטעס אויך נישט געדאַרפט צאָלן. פאַרן פרייג פון נישט צאָלן קיין עטאַט זענען זיי גרייט פון יידיש געזעלשאַפטלעכן, פון יידיש סאָציאַלן, פון יידיש פילאַנטראָפּישן, פון יידיש פּאָליטישן און פון יידיש ווירדיקן — אַלץ אָוועקצוגעבן.

פאַר זיי, פאַר די ה"ה וועלכע אַגיטירן דאָס זיי מוזאָל די עטאַט אָקאָנטעס נישט איינצאָלן, איז דער ענין קלאָר. זיי דאַרפן נישט באַזאָרגן די „שוסטערס און שניידערס" מיט אַ שפּיטאָל. פאַר זיי לוינט גיכער, מען זאָל דעם שפּיטאָל רעקווירירן.

•

קלאָר דאַרף נאָר ווערן פאַר דעם פּראָגרעסיוון טייל פון די דאָזאָרעס, דאָס לענגער האַלטן דעם יידישן שפּיטאָל געשלאָסן איז אַן אַקט פון פאַרברעכערישקייט לגבי דער אָרימער באַפעלקערונג, וועלכע מוז האָבן אַ יידישן שפּיטאָל. די קהלה אין איר היינטיקער מערהייט דאַרף גאַנץ שטרענג איינמאָנען דעם עטאַט און דעם שפּיטאָל ווי אַמשנעלסטן עפענען, אויב זי וויל נישט, אַז ערגעץ ווי זאָלן זיך געפינען די פעלנדע 20.000 זל.

*

דער אונטערשייד פון אונזער לאַגער ביז „זייערן" איז דער, דאָס מיר ווילן שאַפן. בויען זאָל עס זיין אַ שולע פאַר יידישע קינדער, אַ מושב-זקנים, אַ „טאָז", אַ טעטיקן שפּיטאָל, אַ יידיש געזעלשאַפטלעך לעבן אויף קולטורעלע יסודות און זיי ווילן אַלץ — צושטערן.

זאָלן מיר אַלזאָ אויפן שפּיטאָל-געביט זיך פאַרמעסטן און זען ווער סוועט זיגן, צי מיר די בויער, אָדער זיי — — די צושטערער.

עמ-קאַ

פון דער סדרה — „אָוושעם"...

פרעמדע בירגער—פיינדלעכע טשעכן—יאָ אייגענע בירגער — יידן — נישט

דער „ראָלניק" אין ביאַלע איז אין ליקווידאַציע-צושטאַנד. סהאָט נישט געהאָלפן די פאַרשידענע סטראַגאַן-לאָזונגען, די פאַרשידענע הנחות און איינשפּריצונגען. דאָס שפּילן זיך אין אויסמיידן דעם „פאַרמיטלער" האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר צו טייער אַפילו פאַר די קוגלערס און מירסקיס און מהאָט באַשלאָסן צו פאַרדינגען דעם לאָקאַל פאַר אַן אָפּטיילונג פון „באַטאַס" שיך-געשעפטן. די שוסטער-מייסטער און לעדער-סוחרים געוויר ווערנדיק דערפון, האָבן אָנגעהויבן אַן אַקציע נישט צוצולאָזן קיין באַטעס שיך-געשעפט אין ביאַלע, וועלכעס וואָלט זיי ממש רואינירט: דינסטאָג האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַרן הויז-פאַרוואַלטער אַ דעלעגאַציע אין באַשטאַנד פון די ה"ה: י. ש. זיידמאַן, ראַטמאַן איוואַניצקי און שוסטער-מייסטער גזשימאַלאַ וועגן דעם, אַז „באַטאַ" זאָל דעם לאָקאַל נישט באַקומען, כדי אַזויאַרום צו שטערן דאָס עפענען אַ „באַטאַ"-געשעפט. ה' גזשימאַלאַ האָט דערביי באַטאָנט דאָס פיינדלעכקייט פון די טשעכן צו די פאָלאַקן, דאָס פאַרפאָלגן דאָס פוילישע שול-וועזן, דאָס און אַנדערע עולות און האָט געפרעגט: צי אַלס דאַנקבאַרקייט פאַר אַזאַ אַקציע דאַרף מען צונעמען דאָס ברויט ביי אייגענע בירגער און אָוועקגעבן עס פרעמדע?

דער הויז-פאַרוואַלטער האָט געענטפערט, דאָס די פאַרוואַלטונג פון ראָלניק צוגלייך מיט דער פאַרוואַלטונג פון הויז קענען זיך נישט שפּילן אין אידעאַלן. זיי האָבן געשלאָסן אַן אָפּמאַך וואָס זעט זיי פאַר טויזנט זלאָטעס אַלס שטראָף פאַר נישט איבערגעבן דעם לאָקאַל און אויסער דעם איז באַוואָרנט אַ פונקט אין אָפּמאַך, דאַס די פירמע „באַטאַ" טאָר דעם לאָקאַל נישט איבערגעבן אין יידישע הענט (דאָס לעצטע דאַרף הייסט עס דינען פאַר אַ מאָטיוו צו האַלטן דעם אָפּמאַך, ווייל יידן—סוחרים וועט מען דעם לאָקאַל סיי ווי נישט פאַרדינגען). דער הויז-פאַרוואַלטער האָט בעת מעשה זיך שטאַרק פאַרענטפערט פאַרן ה' זיידמאַן, אַז דער פונקט איז נישט זיין שולד און האָט די דעלעגאַציע אָפּגעשיקט צום לייטער פון „ראָלניק".

אַזוי איז עס! אייגענע בירגער, וועלכע טראָגן אויס אַלע שטייערונגען לטובת דער מלוכה, ווייל מען קיין לאָקאַל נישט פאַרדינגען און מען באַוואָרנט נאָך, דאָס דער פרעמדער פיינטלעכער טשעך, וועמען מען פאַרדינגט יאָ דעם לאָקאַל זאָל אים אַ יידן נישט קענען איבערגעבן.

אויך ביים בופעט

אַ היגער בופעט-אייגנטימער האָט זיך פאַרן ה' ז. באַקלאָגט, דאָס ער קאָן נישט קריגן קיין גוטע קעלנערקע. ה' ז. האָט אים אויף איינע אַ יידיש מיידל געוואָלט אָנווייזן. אויף דעם האָט דער בופעט-אייגנטימער געענטפערט מיט אַ זיפץ, דאָס ער וואָלט גערן צוגענומען אַ יידישע קעלנערקע ווי אויך אַ יידישע דינסט, נאָר דער — קאָנטראַקט פאַרווערט עס אים. אָן פּירושים, דער קאָנטראַקט פון עקספּלאָאַטירן דעם בופעט, דערלויבט אים נישט צו באַשעפטיקן מענטשן פון יידישע אָפּשטאַמונג.

ידידי=בריוועלער

ידידי!

דו האָסט פאַראיבל אויף מיר, פאַרוואָס איך שרייב נישט. אמת טאַקי איך האָב שוין לאַנג נישט געשריבן, אָבער דאָס איז נאָר דערפאַר, ווייל איך וויל דיר נישט מצער זיין, דען קיין פאַרגעניגן וועלן דיר מיינע בריוועלעך געוויס נישט פאַרשאַפן, וואָרום וואָס פאַר אַ בשורה וועט דאָס זיין, ווען איך וועל דיר מודיע זיין אַז אין פאַרלויף פון צוויי וואָכן איז ביי אונז ר"ל נצטר געוואָרן איבער אַ מנין יידן, דאַרונטער ס"ה דריי זקנים, די אַנדערע דוקא אין די יינגע און מיטעלע יאָרן, און וואָס וועט שוין זיין, אַז דו וועסט וויסן צוליב וועלכע סיבות די טויט-פאַלן זענען געווען? איבעריגנס, ווייס איך אַליין אויך נישט, פאַרוואָס דער מלאך-המות האָט זיך דערנאָדעט דאָ און שניידט ר"ל מיט דער שווערד אויף רעכטס און אויף לינקס, סנעמט אים גאָרנישט אָן קיין פחד פאַר די גרויסע פרעסט און זאַווערוכעס און קריכט דוקא צו די אָרעמע לייט, דאָרט ווו סהערשט הונגער און קעלט; דאָרט ווו טגעפינט זיך נישט קיין שטיקעלע האָלץ, קיין כזית קויל אויף אָנוואַרעמען אַביסל וואַסער פאַר אַ רפואה פאַרן קראַנקן און האַקט אָפּ יינגע לעבנס, זאָל זיין אין דוחקות און אין נויט, אָבער דאָך געלעבט.

עולם זאָגט אפילו אַרום די סיבות און סזענען דאָ פאַרשידענע דעות וועגן דעם. טייל זאָגן, אַז דאָס איז זיכער, ווייל קיין רב איז נישטאָ אין שטאָט. קומען אַנדערע און זאָגן, אַז דאָס איז, ווייל דוקא די וועלכע זענען זיך אַזוי מוסר נפש און שרייען געוואַלד גיט זיי אַ רב, גייען די ווייבער און קינדער זייערע אין די אייגענע האָר ר"ל. נאָר כפי דאָס איז די מיינונג פון פּאָליטיקער, גלויב איך נישט ביידע צדדים.

זעסט, דאָס וואָס אָביעקטיווע נייטראַלע זאָגן, לאָזט זיך אפילו יאָ גלויבן. דער סוחרים-פאַריין למשל האָט איינגעפונען, אַז די סיבה איז גאָר צוליב מסירות. דאָס, וואָס לעצטנס האָט זיך פאַרשפּרייט ביי אונז די מגפה פון מלשינות השם ישמרנו ויצילנו, איז די סיבה וואָס סשטאַרבן אַזוי פיל מענטשן ר"ל.

און מסירות פון ערגסטן מין, שקרים, און שקרים לא דובים ולא יער און צוליב וואָס? צוליב אַ פחות משוה פרוטה, צוליב אַ ביצה שלא נולדה. אָט למשל עפנט איינער אַ געוועלבל ווו מבאַקומט צוקויפן לאַקריץ, קיבעבע, חלומות און נעכטיקע טעג. איז זיך מתקנא אין אים זיינס אַ נאָנטער קרוב און עפנט דוקא אַ גרויס געשעפט מיט די זעלבע סחורות. וועגן הסגת גבול איז דעם בנן של קדושים גאָרנישט איינגעפאַלן און זיין קרוב האָט זיך טאַקע נישט ווי-סנדיק געמאַכט: וואָס קאָן מען טון, יעדער זוכט חיונה.

איז זיך מיישב נאָך אַ ייד וואָס האַלט אַ קראָם און צייט קוים קויב פון איר צו דעקן דאָס דירה-געלט און פּאַדאַטקעס, ער וועט אויך אַריינעמען אַביסל לאַקריץ, אַביסל קיבעבע, אַביסל חלומות און נעכטיקע טעג, אפשר וועט ער פון דעם פאַרדינען עפּעס.

האָט ער זיך אָפּגעזוכט אַ שותף און איינגעקויפט די אַרטיקלען קען אָבער דער אַליין מסיג גבול נישט סובל זיין די זינד פון הסגת גבול וואָס זיינע קאָנקורענטן באַגייען און האָט אַריינגעשיקט אַ בריוועלע צו דער פירמע ווו מבאַקומט די סחורה, אַז כפי איינער פון די שותפים האָט מיט 18 יאָר צוריק נישט יזשפּרינגען ביי קדושׁ. נישט אויסגעשפּיגן ביי בכל הרונג און געטראָגן אַ רויטן קראַוואַט צוויי אָדער דריי טעג און טאָמער גלויבט מען אים נישט, (כאָטש ער איז אַ מיוחס) קאָן די פירמע אָנפרעגן ביי אַ „צוויטן" ביי וועמען סזענען פאַרשריבן די חטאים, לכן איז לפי דעתו דאַרף די פירמע נישט פאַרקויפן זיי די סחורה און כך הוה...

אַ צווייטער מאָל: עטלעכע קצבים האָבן זיך געמיט וועגן קאָנצעסיעס אויף כשר פלייש און נאָך גרויסע שתדלנות אין דער וואָיעוואָדסטווע, האָבן זיי די קאָנצעסיעס באַקומען. גייט נלויין פון הי אַוועק אַ פּאַפּירל געשריבן מיט אַ קינדיש הענטל דיקטירט פון אַ גרויסן געמיינעם לומפּ און ליגנער, אַז באשר ככן פאַר דער טובה האָט דער וויצע וואָיעוואָדע באַקומען 150 זלאָטעס שוחד פון דעם שתדלן אונטערגעשריבן 4 בעלי-בתים וועלכע סהאָט אפילו נישט געחלומט וועגן דעם און פּאָליציי האָט אַן אַרבעט אַרום צוזוכן און דערגיין, וועלכער געמיינער נידערטרעכטיקער אויסוואורף האָט די „דאָנאָשצניע" געשריבן אָדער געהייסן שרייבן.

אַ דריטער פאַל: דריי בחורים וועלכע זענען מיט עטלעכע יאָר צוריק באַפרייט געוואָרן פון מיליטער-דינסט, האָבן זיך לעצטנס צוליב אַ מסירה געמוזט נאָך אַמאָל צושטעלן פאַר אַ קאָמיסיע.

ווער איז אַ משטאַנד אויסצורעכענען אַלע מסירות וואָס איז די לעצטע צייט דערלאַנגט געוואָרן. סאיז שוין אַזוי אַריין אין לעבן, אַז מען רעאַגירט שוין גאָר נישט קעגן דעם, אַפילו ווען מווייסט גראַד ווער דער מסור איז. אַוודאי איז אַ מאָל אַנדערש געווען, אַזאַ איינעם האָט מען אַוועקגעשטעלט מחוץ למחנה ווי אַ מצורע, אַ טמא, מהאָט מיט אַ זעלכע קיין מגע ומשא נישט געהאַט. היינט האָבער טרעפט מען זיי אומעטום, אין די חסידים שטיבלעך, אין די פאַרטייען, אין פאַריינען. אדרבה, די חוצפה ביי זיי איז אַזוי גרויס, אַז זיי ווילן דווקא זיין די אָנפירער אומעטום אין אַלע אינסטיטוציעס. ערשט לעצטנס ווען דער מלאך המות האָט זיך איינגעבירגערט דאָ און סזענען אַוועק אַ סך קרבנות ר"ל האָט מען גענומען מפשפש במעשיו זיין און מהאָט טאַקע געפונען דעם חטא פון מלשינות.

האָט זיך „האָצמאַך" אַ נאָם געטון מיט ברען מקיים זיין „ובערת הרעה". ער איז אַוועק צום פאַרזיצער פון סוחרים-פאַריין און געזאָגט צו אים, אַז כפי ער ווייסט אויף זיכער, אַז איינער אַ פאַרוואַלטונגס מיטגליד האָט דערלאַנגט אין סטאַראָסטווע אַ מסירה אויף אַ ניי אויסגעוויילטן פרנס אין קהלה אין נאָמען פון סוחרים-פאַריין און מיט דעם סטעמפּל פון פאַריין און כפי דער סטעמפּל האָט זיך אַ געוויסע צייט געפונען ביים מיטגליד ה' ל. ל. (וועלכער

פון ביאַלער לעבן

דער סטאַראָסטע ה' סטאַניעוויטש וועגן דער יידי-שער קהלה, שפּיטאָל און עטאַט

דער סטאַראָסטע ה' סט. סטאַניעוויטש האָט מאָנטאָג אויפגענומען דעם רעדאַקטאָר פון אונזער וואָכנבלאַט און אים דערטיילט אַן אויספירלעכן ענטפער אויף אַ רייע געשטעלטע פראַגן אין שייכות מיט דער נעשאַפענער לאַגע אין דער קהלה׳

ווי אַזוי שטעלט זיך פאַר די לאַגע אין דער קהלה אין צוזאַמענהאַנג מיט די געשאַפענע באַדינגונגען בכלל און בפרט:

א. צי איז דער ה' סטאַראָסטע גענויט צו באַשטעטיקן דעם קהלה-ראַט און זיין פרעזידיום?

ב. צי מיינט דער ה' סטאַראָסטע נאָכאַמאָל דורכצופירן וואַלן צו דער פאַרוואַלטונג?

ג. אויב נישט — צי איז די אויפזיכטסמאַכט אין דער מיינונג, דאָס עס איז נויטיק צו פאַראָרדנען נאָכאַמאָל וואַלן צום קהלה-ראַט?

ד. אויב יאָ — צי וועלן די וואַלן אַדורכפירן די ביז איצטיקע קהלה-קערפערשאַפטן אָדער אַ נאָמינירטער קאָמיסאַר?

ה' צי איז דער עווענטועלער קאָמיסאַר-קאַנדידאַט אַ מיטגליד פון אַלטן אָדער נייעם קהלה-ראַט, אָדער פאַרוואַלטונג, אָדער ער געהער נישט צו די קרייזן?

„די לאַגע אין דער קהלה איז אַ אויסערסט פאַרוויקלטע. טיילמאָל מאַכט זי דעם איינדרוק ווי אַ לאַגע אָן אַן אויסוועג. צוויי גלייכע פּוחות האָבן זיך פאַרעקשנט און ווילן די זאַך לאַגיש נישט לעזען. סשיינט, אַז זיי באַמערקן נישט דאָס די אינסטיטוציע וואָס הייסט קהלה, לייד גאָר אַ סך פון דעם קריג. איר וועט מיר דערלויבן נישט צי האַלטן זיך ביים סדר פון די דורך אייך געשטעלטע פראַגן און ענטפערן. דער ראַט פון דער קהלה איז באַשטעטיקט. דאָס פרעזידיום נאָכנישט. די פראַגע פון דער פרעזעסור אין ראַט, איז ביי די געשאַפענע באַדינגונגען אויך אַ פראַגע פון דער גאַנצער קהלה און צוגלייך מיט דער לעצטער איז זי נאָכנישט געלעזט.

פאַראָרדנען נאָכאַמאָל וואַלן צו דער פאַרוואַלטונג, ווי באַשטימען אַ נאָמינירטן פרעזעס ליגט נישט אין מיין קאָמפּעטענץ. סאיז אַ פראַגע פון דער וואָיעוואָדשאַפט, וועלכע וועט איר לעזן. אויך פון מיין זייט האָב דעם גאַנצן אָנגעזאַמלטן פּאַק אַקטן אַרום דעם ענין ווי אויך די גענויע אינפאָרמאַציעס וועגן די אַלע פּערזאָנען דאָ פאַראינטערעסירטע איבערגעשיקט קיין לובלין צום דעצידירן. פון מיין זייט האָב איך נאָך קיין שום פאָרשלאַגן נישט געמאַכט.

וואָס שייך דאָס אַדורכפירן נאָכאַמאָל וואַלן צום ראַט אָדער באַשטימען אַ קאָמיסאַר, וויל איך דערקלערן פאָלגנדעס: אין מיין פּראַקטיק אַלס סטאַראָסטע, אַלס אַדמיניסטראַטאָר, האַלט איך, דאָס די מאַכט דאַרף זיך נישט אַריינמישן אין די אינערלעכע אָנגעלעגנהייטן פון די אָרגאַניזאַציעס, בפרט נאָך אין אַזאַ עפנטלעך רעכטלעכע אָרגאַניזאַציע פון אַ רעליגיעזן כאַראַקטער ווי סאיז די יידישע גמינע. פאַרשידענע מענטשן און דעלעגאַציעס זענען ביי מיר וועגן דעם געווען. מהאָט מיר פאָרגעשלאָגן געוויסע קאַנדידאַטן, אָבער כהאָב מיר דערמיט נישט פאַראינטערעסירט, ווייל די פראַגע איז נאָכניט געווען אַקטועל. דאָס איינצ וואָס כקען זאָגן אין דער אָנגעלעגנהייט איז אויב כזאָל דאַרפן באַשטימען אַ קאָמיסאַר אין דער קהלה, וואָלט איך באַשטימט איינעם וואָס איז נישט אָנגאַזשירט אין ביידע לאַגערן, סהייסט אַזעלכן וואָס וועט וויסן, אַז זיין אויפגאַבע איז נישט צו פּאָליטיקירן, נאָר אַרבעטן, געזונט מאַכן די קהלה. רעדנדיק וועגן געזונט מאַכן די קהלה קען איך מיר נישט אָפּהאַלטן פון אָנווייזן אויף אַ גרונט-פעלער, וואָס די פאַרוואַלטונג און דער ראַט זענען באַגאַנגען דערמיט, וואָס מהאָט געמאַכט אַ נישט רעאַלן בודזשעט אויף דער זייט פון די הכנסות. סאיז צום ביישפּיל באַשטימט געוואָרן ביי איינעם עטאַט זיבן הונדערט זלאָטעס און גענומען האָט מען נאָר צוויי הונדערט. דאָס טאָר און וועט מער נישט געשען. די קאָמיסיע דאַרף זיך רעכענען מיט יענעמס פּאַקטישע צאָל מעגלעכקייטן און נאָר אַזוי פיל באַשטימען וויפל מדאַרף און קאָן נעמען, קיין דינגעניש דאַרף נישט זיין. איך וועל עס נישט טאָלערירן.

אויף דער באַמערקונג פון ה' מיאָדעק, דאָס די יידישע געזעלשאַפט וויל ליבערשט נייע וואַלן, וועלכע זאָלן דערמעגלעכן יעדן איינעם פריי אָן דרוק פון וועמען סאיז צו שיקן זיינע פאָרשטייער אין דער איינציקער אויטאָנאָמער אינסטיטוציע איידער אַ קאָמיסאַר, וועלכער וועט סוף כל סוף באַטראַכט ווערן ווי אַן אָנגעוואָרפענער פון דרויסן און וועט שוין צוליב דעם אַליין זיין פאַרהאַסט ביים פראָגרעסיוון טייל פון דער באַפעלקערונג, האָט דער סטאַראָסטע געענטפערט:

„ה' רעדאַקטאָר, איר אַלס ציוניסט ווייס איך האָט דעם צוגאַנג צו דער זאַך און סאיז אפשר אַ ריכטיקע איינשטעלונג, איך אַלס אַדמיניסטראַטאָר מייד אויך אויס ווי ווייט מעגלעך צו נאָמינירן מענטשן אין פאַרשידענע אָרגאַניזאַציעס.

אַרויסגייענדיק פון דעם שטאַנדפּונקט נעם איך נישט אָן אין מיין אַדמיניסטראַציע-קרייז קיין שום פונקציעס פון קיין פרעזעסורן אין די פאַרשידענע קאָמיטעטן וואָס ענטשטיין. כלאָז מיר קורץ אינפאָרמירן וועגן דער טעטיקייט פון די אָרגאַניזאַציעס אין מיין פּאָוויאַט און דערמיט ענדיקט זיך מיין ראָלע אַלס אַדמיניסטראַטאָר.

אין פאַל פון אָנפרעגן דורך דער וואָיעוואָדשאַפט אייער מיינונג וועגן אַ קאָמיסאַר אָדער נייע וואַלן, וואָס וועט דער ה' סטאַראָסטע ענטפערן?

הגם נייע וואַלן שטעלן פאַר מיר פאַר געוויסע קלאָפּאָטן, דאָך וויל איך גיכער רעקאָמענדירן נייע וואַלן אָנשטאָט אַ קאָמיסאַר.

ה' סטאַראָסטע, סזענען געווען פאַרשידענע קלאַנגען וועגן דעם, אַז דער יידישער שפּיטאָל זאָל פאַרוואַנדלט ווערן אין אַן אָפּטיילונג פאַר אָנשטעקנדע קראַנקע, צי איז באמת געווען אַזאַ פּראָיעקט?

קיין פּראָיעקט אין ענגע באַדייטונג פון דעם וואָרט איז נישט געווען, נאָר געוויסע אָנרעגונגען זענען יאָ געווען אָבער נאָכן דערהאַלטן אַ רייע אויפקלערונגען פון ד"ר געלבאַרד אויך צוליב דעם, וואָס דאָס איינאָרדנען דעם שפּיטאָל וואָלט געדאַרפט האָבן אַ בודזשעט פון אַ 20,000 זל. איז דער פּלאַן פאַרוואָרפן געוואָרן, אָבער דאָס זאָגט נישט, אַז כדאַרף גלייכגילטיק זיין צו דעם ענין בפרט נאָך ווען כווייס, אַז דער שפּיטאָל-פּערסאָנאַל הונגערט. אויך די ריטועלע-באָד (מקוה) פאָדערט אַביסל מער היגיענישע איינריכטונגען. אָבער כלאָז דאָס אַלץ איבער פאַר דער פאַרוואַלטונג פון דער קהלה צום דערלעדיקן.

דער ה' סטאַראָסטע האָט צוגעזאָגט און פאַראָרדנט אין סעקרעטאַריאַט צו אינפאָרמירן די פאָרשטייער פון „ביאַלער-וואָכנבלאַט" וועגן אַלע אָנגעלעגנהייטן וואָס וועלן זיי אינטערעסירן און דערמיט איז די אוידיענץ געוואָרן פאַרענדיקט. ביים געזעגענען זיך האָט דער סטאַראָסטע באַמערקט, דאָס ער איז גרייט צו דערטיילן אינפאָרמאַציעס נישט נאָר ווען מוועט צו אים פּערזענלעך קומען נאָר אויך טעלעפאָניש.

בכלל האָט זיך אַרויסגעוויזן, דאָס דער ה' סטאַראָסטע איז גוט באַהאַוונט און אינפאָרמירט אין די אַלע „יידישע" פּראָבלעמען.

איז גראָד זיינס אַ קאָנקורענט), איז לויט זיין מיינונג דער מסור נישט קיין אַנדערער נאָר ל. לכן זאָל דער פאָרזיצער רופן אַ פאַרוואַלטונגס-זיצונג אויף וועלכע ער „האַצמאַך" וועט רעפערירן דעם ענין. פאַראַכטאָגן זונטאָג איז די זיצונג צושטאַנד געקומען, נאָכדעם ווי „האַצמאַך" האָט דערצעלט די מעשה וועגן דער מסירה און אַרויסגעזאָגט זיין מיינונג, וועמען ער איז חושד אַלס מסור, האָט דער מיטגליד ה' „משה קאַפּויר", דער וואָס גריבלט זיך שטענדיק און וויל דווקא דערגיין דעם אמת, גענומען דאָס וואָרט. ער האָט — זאָגט ער — פיינט בתכלית השנאה א „וצדקתך", אַז אַ „וצדקתך" זאָגט עפּעס, האַלט ער, אַז עפּעס ליגט שטענדיק אַ באַהאַלטענע כוונה אין דעם און אַז דעם אמת מיינט מען נישט. דערפאַר טאַקע רופט מען אים „משה קאַפּויר", איך בין זאָגט ער אָבער פאַלשטענדיק מסכים, אַז סאיז די גרעסטע שאַנדע, דאָס צווישן אונזערע מיטגלידער זאָלן זיך געפינען מוסרים, און דער פאַריין דאַרף אַזעלכע באַזייטיקן און נישט האָבן מיט זיי קיין מגע ומשא. נאָר התינך, גלאַט זאָגן [illegible] אויף איינעם מסור דאַן ווען קיין שום [illegible] זענען נישטאָ, נאָר בלויז אַ פאַרדאַכט און פון אַ קאָנקורענט דאַצו [illegible] מען אויסשליסן אַ מיטגליד? איז ער נישט מסכים, סקומט אים פאַר די גאַנצע מעשה ווי אויסגעזויגן פון פינגער. וואָרום ערשטנס איז דער ה' „האַצמאַך" נישט אַזוי עמפינדלעך אויף מסירה, והא ראי', ווי לאַנג איז דען [illegible] אַז מהאָט אַ יידן וואָס האָט געגרענגט עטלעכע רעשטלעך זיי פאַרקויפן און [illegible] ביי זיינע קרובים אָדער באַקאַנטע, האָט מען תיכף דערטראָגן ווי מדאַרף און ווען מאיז געקומען אויף אַ רעוויזיע. האָט דער מכניס אורח, אַ קראַנקער [illegible] נעבאַך, באַקומען אַ האַרץ-אַטאַק און „האַצמאַך" האָט גאָר נישט רעאַגירט דאַן, כאָטש מהאָט געוווסט וועמען מאיז חושד...

צווייטנס זאָגט „משה קאַפּויר" געפעלט אים נישט דאָס וואָס „האַצמאַך" איז פּויפּסטל[illegible] דער פּויפּסט. דער באַוואוסטער [illegible] האָט גאָרנישט דערקענגן, ער האַלט גאָר נישט, אַז מסירה און מלשינות איז אַזאַ נידריקע מדרגה, אַז מזאָל דערפאַר אויסשליסן. והא ראי' אַז אַזעלכע לייט שלעפּט ער צו די אויערן אַריין אַלס כלל-טוער. דאָרט ווו ער האָט נאָר השפּעה און דערפאַר צאָלט מען אים מיט זעלבן קליין געלט, ווייל „במדה שאדם מודד מודדים לו" דו טאָלערירסט און פאַרטיילסט כבוד אַזעלכע, אָט האָסטו אויף דיר אַליין אַזעלכן.

לכן לעגט ער פאָר, אַז די פאַרוואַלטונג פון סוחרים-פאַריין זאָל אָפיציעל ווענדן זיך אין סטאַראָסטווע מיט אַ ביטע וועגן אינפאָרמאַציע, צי איז בכלל איינגעפלאָסן אַזאַ „דאָנאָשעניע"? ווען? און ווער איז פּלומרשט אינטערגעשריבן? דאַן האָט „האַצמאַך" פאָרגעלעגט, מזאָל אָפּוואַרטן מיט דער אָנפרעגע אין סטאַראָסטווע צוליב דעם ער זאָל האָבן די מעגלעכקייט צו זאַמלען מער אינפאָרמאַציעס. סוועט אָנגענומען דער באַשלוס, אָפּלעגן דאָס ווענדן זיך מיט דער ביטע אין סטאַראָסטווע ביז דער נעקסטער זיצונג, וועלכע איז פאָרגעקומען דעם פאַרגאַנגענעם זונטאָג; אויפן טאָג-אָרדנונג אַ באַריכט פון ה' „האַצמאַך" וועגן דער מסירה אין סטאַראָסטע אויף אַ ניי געוויילטן מיטגליד אין גמינע, וועלכע דער סוחרים-פאַריין זאָל פּלומרשט האָבן דערלאַנגט. ה' „האַצמאַך" באַשטעטיקט, אַז די קלאַנגען זענען פאַלשע, סאיז שקר וכזב, לא דובים ולא יער, סאיז איבערהויפּט אַזאַ מין מסירה נישט פאָרגעקומען און דערפאַר ציט ער צוריק זיין מעלדונג. זעט מען דאָך אויך דאָ פּאָליטיק, נאָר אויסן די קניידלעך [illegible] נישט די הגדה... היינט וואָס נייעס איז דאָך די [illegible], וואָס דער מלאך המות האָט זיך אָנגעזעצט אויף ביאַלע?

זאָגט מיר מיין אָרימער פאַרשטאַנד, אַז די סיבה איז אַ גאַנץ פּשוטע, ווייל סאיז קיין שפּיטאָל נישטאָ. אייגנטלעך איז אַ שפּיטאָל און דווקא אַ שיינער מאָדערנער יאָ דאָ, נאָר ער איז פאַרמאַכט און איז שוין נישט טעטיק אַ לאַנגע צייט. און דער מלאך-המות האָט דערשנאַפּט, אַז אָרימעלייט זענען שוואַך צו קעמפן מיט אים, ווייל אַז דער שפּיטאָל איז אָפן געווען האָט אַן אָרימער קראַנקער געהאַט אַן אָרט צו ליגן ריין און זויבער, אַ לעפל געקעכטס, אַביסעלע טיי, אַ מעדיצין און דער דאָקטאָר האָט כסדר געהיט אים ער זאָל נישט פאַלן אונטער דער שווערד פון מלאך-המות. היינט איז דאָס אַלץ נישטאָ, קיין קאָמיטעט וועלכער זאָל העלפן די אָרימע מיט האָלץ און קוילן ווי סאיז געווען אַ מאָל איז אויך נישטאָ.

האָט ער דערזען מיט זיינע טויזנטער אויגן אין ביאַלע אַ ברייט פעלד פאַר זיין שלאַכט און האָט טאַקע אַרויסגעריסן פון אונז אין משך פון אַ קורצע צייט אַ היבש ביסל מענטשן ר"ל, וועלכע ווען דער שפּיטאָל איז יאָ אָפן און דער קאָמיטעט פאַר ווינטער-הילף איז טעטיק, וואָלטן זיי זיכער נאָך געלעבט. פאַרוואָס מאיז אַזוי גלייכגילטיק צו דעם, פאַרשטיי איך נישט. אמת איז, אַז אונזערע רייכע ווילן קיין געלט נישט געבן, אָבער ווען מקומט צו זיי גיבן זיי דאָך „ישראל נתבנים ונותנים", ספּעלן נאָר די טיער.

דאָס זעלבע איז אויך מיט דעם קאָמיטעט פאַר ווינטער-הילף פאַר די אָרעמע לייט. צי וואָלט דען דער זעלבער פרויען-קאָמיטעט וואָס איז אַזוי ענערגיש און טעטיק ביים „טאָז", פאַר וועלכן סקומט זיי באמת אַ דאַנק, ווייל אַ דאַנק זייער אַרבעט און מי איז „טאָז" אימשטאַנד אָפּצוהיטן דאָס געזונד ביים יידישן קינד, נישט באַדאַרפן אויך טעטיק זיין און זאָרגן דערפאַר, אַז די עלטערן פונם אָרעמען קינד זאָלן אָט די קינדערלעך פאַר וועלכע זיי זענען זיך אַזוי מוסר נפש, נישט איבערלאָזן חס ושלום אַלס יתומים, צוליב אַ שטיקל האָלץ, צוליב אַ קויל?

איך מיין, אַז אויך דו ידידי ביזט מסכים מיט מיר אַז דאָס איז די איינציקע סיבה פון אַזויפיל טויטפאַלן ביי אונז אין משך פון אַזאַ קורצע צייט.

און דערפאַר טאַקע האָב איך נישט געשריבן צו דיר, וואָרום באמת האָב איך דיר געדאַרפט שרייבן אַ שמחה'דיק בריוועלע, עפּעס מיר האָבן דאָך אדר אין לאַנד און „משנכנס אדר מרבין בשמחה", [illegible] אַז עס שמחה'ט זיך פאָרט נישט. אפשר איה"ש שושן-פּורים נאָך אַ לחיים „עד דלא ידע" וועל איך דיר אַ פרעלעכער בריוועלע שרייבן.

ידידך אורח.

אַ שטורעם אין אַ גלאָז וואַסער אָדער זיך אַליין אָפּגעשמיסן

ה׳ בצריש פּישמאַן האָט נישט קיין מזל אין זיין כּלל-טוערישער סוחרישער „טעטיקייט", באַשליסט דער סוחרים-פֿאַריין צו עפֿענען אַ „יורידישע-ביוראָ" אַנגאַזשירט ה׳ פּישמאַן אויף אייגענער האַנד מיטאַמאָל אַוש צוויי יוריסטן. באַשליסט די פֿאַרוואַלטונג פֿון פֿאַריין צו שטעלן דעם ה׳ וו. אַ באַדינג, דאָס אויב ער וועט נישט אַריינגיין אַרבעטן ביז אַ באַשטימטן טערמין און דאָס דאַרף דעם וו. מעלדן דער „אַנגאַזשירער" קומט דערפֿון אַרויס פּונקט דאָס פֿאַרקערטע. אַלס באַלוינונג איז ה׳ פּישמאַן מכבד געוואָרן מיט אַזעלכע פֿאַרדינטע עפּיטעטן, וועלכע לאָזן זיך נישט איבערחזרן אין דרוק.

אַזאַ געשיכטע האָט דאַכט זיך דעם „קלוגן" „אויסגעשוילטן" פֿאַרוואַלטונגס-מיטגליד פֿון סוחרים געדאַרפֿט עטוואָס אויסלערנען, אָבער ווי זאָגט די וועלט, אַז אַ קאַץ האָט אַ קורצן זכּרון און פֿאַרגעסט שנעל, דאָס וואָס זי איז נישט פֿעיק צו געדענקען. דאָס זעלבע איז געווען מיט ה׳ פּישמאַן, אָפּגערוט זיך פֿון איין סקאַנדאַלעכל אין סוחרים-פֿאַריין דאַרף מען אויפֿשפּילן אַ צווייטס. סאיז דאָך עפּעס דאָ אַ גמינע מיט נישט באַשטעטיקטע דאָזאָרעס, מיט אַ נישט באַשטעטיקטן פּרעזעס, אויף וועמען סגייט אַן אויספֿאָרשונג און סוענען דאָ קלאַגען, אַז — דער סוחרים-פֿאַריין האָט אינטערגעשריבן אַ מסירה׳לע וועגן די וואַלן. אונזער כּלל-טוער גיט זיך נישט די מי די זאַך אויסצופֿאָרשן, נאָר מיט זיין „אינטויציע" דערשמעקט ער ווער סהאָט עס אונטערגעשריבן און ענדוס פּענדוס רופֿט מען אַ זיצונג, אויף וועלכער ער באַשולדיקט דעם פֿאַרוואַלטונג-מיטגליד ה׳ ליפּיעץ (ביי וועמען אין דער צייט איז דער סטעמפּל געלעגן) אין שרייבן די מסירה.

אויף דער באַמערקונג פֿון די ה״ה מ. ראַדזינעק און א. לוסטיגמאַן דאָס אַזעלכעס קען נישט געשען, ווייל ה׳ ליפּיעץ האָט נישט קיין אונטערשריפֿטס-רעכט, פֿוילט זיך נישט אונזער פּרעזיצער פֿון דער לעצטער ג״ח-קאָמעדיע-פֿאַרזאַמלונג אין גערער שטיבל צו ענטפֿערן, אַז סהאָט עס מן-הסתּם אונטערגעשריבן איינצר, וועלכע קומט אַרויף צו ליפּיעצן. די פֿאַרוואַלטונג פֿון סוחרים-פֿאַריין האָט דעם ה׳ פּישמאַן געגעבן צוויי טעג צייט געצוויר צווערן צי איז בכלל אונטערגעשריבן געוואָרן אַזאַ בריוו פֿון ס״פּ און ווער סהאָט זי אונטערגעשריבן. זונטאָג דעם 7 ה. מ. איז פֿאָרגעקומען אַ זיצונג און דער „סאָלידער" „באַרעכנטער" „לאַנגיעריקער" כּלל טוער האָט געבעטן נאָך אַכט טעג צוצושטעלן באַווייזן, אויך דאָס מאָל איז מעז אים אַנטקעגן געקומען און הײַנטיקן זונטאָג איז פֿאָרגעקומען די זיצונג, אויף וועלכע סהאָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז לא דובים ולא יער סאיז קיינמאָל אין סטאַראָסטע נישט געווען קיין שום בריוו אָדער אַן אַנדער דאָקומענט פֿון ס״פּ וועגן גמינע וואַלן אין ביאַלע.

ה׳ פּישמאַן האָט זיך נעבעך צוריקגעצויגן פֿון זיין פֿאַרקאָכטע קאַשע און דערביי זיך אַליין געמוזט אַביסעלע אָפּשמייסן.

דאָס איינציקע פֿאַרדינסט פֿון די שטורמישע זיצונגען אין דער גלאָז וואַסער וואָס הייסט סוחרים-פֿאַריין איז געווען, אַז די „קופּצעס" האָבן זיך אויסגערעדט אויף דער אמתר מאַרקשפּראַך, נאָך בעסער ווי די וואָס ווערט באַנוצט אויף ראָג פֿרייהייטס-פּלאַץ און פּיעראַצקי-גאָס. סאיז איבעריק ציצוגעבן צי וועמען די עפּיטעטן זענען געווען געווענדעט.

יאָ יאָ ה׳ פּישמאַן! ווי האָט געזאָגט יענע אידענע צו איר מאַן דעם אַמאַטאָר אויף חזנות: „אַ ל ט ע ר... אַז מ ק ע ן נ י ש ט נ ע מ ט מ ע ן ז י ך נ י ש ט א ו נ ט ע ר".

צו דער אויפֿמערקזאַמקייט פֿון דער שטאָט-פֿאַרוואַלטונג

מיט צוויי וואָכן צוריק האָבן מיר אויפֿמערקזאַם געמאַכט דער שטאָט-פֿאַרוואַלטונג אויף דער גרויסער און געפֿערלעכער אומאָרדנונג. אין וועלכער סווערט געהאַלטן דער וועג ביי די בריקן איבערן טייך. מיר האָבן אָנגעוויזן, אַז צוליב דער אומאָרדנונג קאָן לייכט קומען צו אומגליקן דורכן פּשוטן אַראָפּגליטשן זיך פֿונם וועג אַראָפּ אין טייך אַריין.

הײַנטיקן מיטוואָך איז טאַקע שיעור נישט געשען אויף יענעם פּלאַץ אַ קאַטאַסטראָפֿע, גייענדיק איבערן קרומען און גליטשיקן וועג האָט זיך אַ דורכגייער פֿאַרטשעפּעט ביי עפּעס אַ שטערונג אין גענומען פֿאַלן גלייך אַראָפּ אין דער עפֿנונג איבערן טייך. צום גליק האָבן אים אַנדערע דורכגייער דערכאַפּט און אָפּגעראַטעוועט פֿון אַ זיכערן אומגליקס-פֿאַל.

מיר פֿרעגן דעריבער: פֿאַרוואָס ברענגט נישט דער מאַגיסטראַט אין אָרדנונג יענעם וועג צו דער באַן ביים טייך? צי וויל ער זיין פֿאַראַנטוואָרטלעך פֿאַר אומגליקס-פֿאַלן?

ווי אַזוי ווערט דעפּ. באַקאָ אויפֿגענומען אויפֿן דאָרף

דעפּ. באַקאָן האָט זיכער געמיינט, אַז נאָך זיינע אַנטיסעמיטישע אַרויסטרעטונגען אין סיים וועט ער געוויס געווינען פֿאַר זיך זיינע פּויערישע וויילער אויפֿן דאָרף. ווי עס ווייזט זיך אָבער אַרויס, האָט זיך דאָס דאָרף אויך דערקענט אויף אים.

ווי מיר לייענען אין „דזיענניק פּאָלאַרני" פֿון הײַנטיקע וואָך. האָבן גאָר די פּויערים לחלוטין נישט קיין חשק צו הערן זיינע דרשות, און האָבן זיינעם אַ געראָפֿענעם באַריכט-מיטינג פּראָסט פּשוט באָיקאָטירט און ווילן נישט אויסהערן אַזעלכע העלדן און גיפֿט מישצר ווי סאיז דער מעזוריטשער דעפּוטאַט.

די פּויערן פֿון קאָנקאָלעווניצע האָבן אויף זיינעם אַ מיטינג פּראָסט-פּויעריש געפֿרעגט אים: — „וועמען רעפּרעזענטירט איר ה׳ דעפּוטאַט, ווער האָט אייך געקליבן? אונז פּויערים נישט, טראָגט זיך אָפּ פֿון דאַנען!"

אַזוי נעמט אויף דער פּויער אין דאָרף דעם אַנטיסעמיט באַקאָן, ווייל די פּויערן פֿאַרשטייען שוין הײַנט, אַז דאָס שלאָגן יידן און באָיקאָטירט דאָס יידישע קרעמעל און דעם יידישן סטראַגאַן, וועט זיי פֿון דער לאַגע נישט אַרויספֿירן.

ש. צ.

ביי דער גריפּע-עפּידעמיע

די גריפּע הערשט אומברחמנות׳דיק. עס איז פּשוט נישטאָ קיין איין שטוב, ווו עס זאָל נישט זיין קיין קראַנקער אויף דער גריפּע. אין די אַמטן, ביוראָען, פֿאַבריקן קומט אַ באַדייטנדער פּראָצענט נישט צו דער אַרבעט, ווייל זיי זענען קראַנק.

ביי אַזאַ לאַגע איז נישט קיין וווּנדער, אַז דער הײַנטיקס יעריקער קאַרנאַוואַל איז נישט געלונגען און עס איז בכלל נישט געווען ווי זיך גוט וויילן.

עס איז אָבער פֿאַראַן אַ פֿאַרוויילונג אוין וועלכער עס האָט נישט קיין ווירקונג נישט די גריפּע און נישט דער ווינטער. די פֿאַרוויילונג גיט שטאַרקע עמאָציעס, פֿילט אָן דאָס האַרץ מיט בטחון, דערלויבט טרוימען וועגן אַ פֿרעלעכער צוקונפֿט און אין אַ גליקלעכן צופֿאַל גיט אים פֿיל געלט. אָט די פֿאַרוויילונג איז דאָס שפּילן אויף דער מלוכה-לאָטעריע.

שוין איינציקן הויבט זיך אָן די אַכט און דרייסיקסטער לאָטעריע. מהאָט אין איר ווידער איינגעפֿירט אַ גאַנצע רייע נייעסן, נוצלעכע פֿאַר די שפּילער. סהאָט פֿאַרקלענערט די צאָל געווינסן צו הונדערט טויזנט זל., אָבער דערפֿאַר איז פֿאַרגרעסערט געוואָרן די צאָל מיטעלערע געווינסן. מהאָט שוין איינגעפֿירט פֿון דער 2-טער קלאַס געווינסן צו 75.000 זל. און צו 30.000 זל. דאָך האָט מען איבערגעלאָזן געווינסן צו 100.000 זל. אין יעדער קלאַס און דעם מיליאָן אין דער פֿערטער קלאַס.

עס פֿאַרדינט נאָך אויפֿמערקזאַמקייט דער פֿאַקט, אַז אין דער איצטיקער לאָטעריע איז פֿאַראַן צוויי שטענדיקע מעגלעכע געווינסן, אין דער צייט ווען פֿריער איז געווען בלויז איינע. אויף אַזאַ אויפֿן זענען די מעגלעכקייטן צו געווינען זער געשטיגן.

די ציונג צו דער ערשטער קלאַס האָט זיך אָנגעהויבן דעם 18 ח.מ. און וועט דויערן פֿינף טעג.

אַכטונג ביאַלער אין פּאַריז!

אונזער אידעען-פֿריינט ה׳ ש. קאַהאַן וועט אַדורך פֿירן ביי אייך אַן אַקציע לטובת דער געעפֿנטער אין ביאַלע

יידיש = העברעאישער = שולע

מיר בעטן זיך וואַרם אָפּרופֿן און אונז דערמעגלעכן די שולע צו אַנטוויקלען,

מיט אַכטונג

דער שול-קאָמיטעט.

דער פֿאַמיליע פֿינקעלשטיין!
צוליבן פּריצייטיקן טויט פֿון זייער ליבן מאַן און פֿאָטער
י ש ר א ל נ״ע
אויסדריקן פֿון טיפֿסטן מיטגעפֿיל
חיה און ישראל גאָלדשטיין.

INSPEKTORAT SZKOLNY
Bialsko Podlaski
w Białej-Podlaskiej.

Do Redakcji tygodnika
„Bialer Wochenblat"
w Białej-Podl.

Nawiązując do artykułu „Oryginalny strajk 14-ga dzieci w szkole powszechnej Nr. 1", zamieszczonego w Nr. 41 tygodnika „Bialer Wochenblat" z r. 1936, wyjaśniam, że fakt odczytywania w klasie antysemickiego kalendarzyka przez jednego z uczniów kl. VI szkoły powsz. Nr. 1 w Białej-Podlaskiej kwalifikował się do oceny wewnętrznej, w ramach dyscyplin pedagogicznych szkoły. Publikowanie za tym tej wiadomości przez prasę mogło nadać tema indywidualnemu i drobnemu zresztą faktowi charakter ogólny, podniecający namiętności narodowościowe, co nie leży w intaresie dobra szkoły i społeczeństwa polskiego i żydowskiego.

Zwłaszcza publikowanie wiadomości, pochodzących z informacji dzieci szkolnych, mogło doprowadzić do dużych nieścisłości i wyrządzić krzywdę szkole, która dziatwę wszystkich wyznań traktuje jednakowo.

Inspektor Szkolny
Bolesław Donten

נאָך קורצע און שווערע ליידן איז געשטאָרבן מיטוואָך ז׳ אדר תּרצ״ז (17 2 37) אין עלטער פֿון 61 יאָר
אונזער מאַן, פֿאָטער און זיידע
דוד שרגא לוסטיגמאַן נ״ע
וועגן וואָס עס מעלדן די אין טיפֿן טרויער פֿאַרבליבענע
פֿרוי, זין, שניר, טעכטער, איידעמס, און אייניקלעך.

פּ ס ח!
צוליבן טויט פֿון דיין הייס געליבטן **פֿ אָ ט ע ר**
דריקן מיר דיר אויס דעם טיפֿסטן מיטגעפֿיל
אַלטער וויינבוים, אברהם משה דיאַמענט
און הערשל גרינשטיין.

ז׳ ש א ו ל!
זיי געטרייסט אין דיין צער!
מ ש ה.

שאול׳קע!
צוליבן טויט פֿון דיין **פֿ אָ ט ע ר** אונזער טיפֿסטן מיטגעפֿיל
פֿאַמיליע פֿייערמאַן.
אברהם וואַקסמאַן.

טיף געריהרט זענען מיר צוליבן טויט פֿון אייער
פֿאָטער ש ר ג א נ״ע
אין לעבן זאָלט איר אַ טרייסט געפֿונען
ב. פֿריינער און פֿאַמיליע.

אונזער חשובן פֿאַרוואַלטונגס-מיטגליד, מיטגליד פֿון דער רעוויזיע-קאָמיסיע ה׳ **יעקב גאָלדבאַרד** צום טויט פֿון זייער
פֿ אָ ט ע ר
מרדכי אליעזר נ״ע
דריקן מיר אויס אונזער טיפֿסטן מיטגעפֿיל
קהלה-פֿאַרוואַלטונג אין לאָמאַז פּאָדל.

צוליבן טויט פֿון אונזער אַלטע פֿריינדן
דבורה גאָלדשטיין
דריקן מיר אויס די קינדער דעם טיפֿסטן מיטגעפֿיל
קאָהן, קראַמאַרזש, זעגמאַן
(פּאַריז)
פֿרידמאַן (לאָדזש).

Redaktor wydawca: Chaim D. Miodek Druk. „Express", Biała-Podlaska, Piłsudskiego 6.